

Bloberglandet och Biskopse

Svenska önamn på äldre ryska kartor över Finland

Av Per Ambrosiani

I den här uppsatsen kommer jag att behandla en speciell namnkategori, namn på öar, och undersöka hur dessa återges på äldre ryska kartor över Finland. Jag har valt att fokusera min undersökning på två områden vid Finska viken, dels Helsingforsområdet, dels området utanför dagens Primorsk (tidigare Björkö, Koivisto) söder om Viborg i Ryssland. Båda områdena ingick fram till 1917 i Storfurstendömet Finland men Primorskområdet hade redan sedan freden i Nystad 1721 tillhört Ryssland (och ingått i det s.k. *Gamla Finland*, jfr von Knorring 1833), medan Helsingforsområdet kom att tillfalla Ryssland först 1809. I och med självständigheten 1917 ingick båda områdena i republiken Finland men sedan andra världskrigets slut kom området kring Viborg att tillhöra Sovjetunionen. Idag är Primorskområdet en del av Leningrads län i Ryska federationen.

Syftet med undersökningen är att beskriva vilka typer av önamn som förekommer på de ryska kartorna och hur dessa förhåller sig till sina eventuella svensk- och finskspråkiga motsvarigheter. Jag försöker dessutom identifiera de eventuella skillnader som kan finnas mellan namnbruket i de två undersökningsområdena, och i vilken mån dessa skillnader i så fall kan relateras till områdenas historiska bakgrund.¹ Min ambition är dock inte att göra en fullständig genomgång av allt relevant material, utan snarare att inom ramen för en begränsad undersökning uppmärksamma ett antal frågor och problem vilka tidigare inte behandlats i tillräcklig utsträckning, och att på detta sätt försöka ge ett bidrag till kännedomen om språkförhållandena i Storfurstendömet Finland.²

Inledning

På den ca 1810 i S:t Petersburg utgivna rysk- och franskspråkiga *General'naja karta Velikago Knjažestva Finljandskago* [...] / *Carte Générale du Grand Duché de Finlande* [...] (1810 KL) över Storfurstendömet Finland anges för varje ortnamn två former, en med kyrillisk, en med latinsk skrift: *Васа* [Vasa] / *Wasa*, *Ню Карлебу* [Nju Karlebi] / *Ny Carleby*, *Якобштадъ* [Jakobštad] / *Jacobstad*, etc. Som framgår av exemplen rör det sig i såväl den latinska som kyrilliska versionen i många fall om svenskspråkiga namn, men på den aktuella kartan uppträder även finskspråkiga namn som *Kyonio* [Kuopio] / *Kuopio*, *Пухаюку* [Pichaioki] / *Py-*

¹ För en kortfattad presentation av Helsingforsområdet resp. Gamla Finland under 1800-talet se Engman (2009:238–245).

² En utmärkt introduktion till dessa frågor återfinns i Engman (2009:247–262), kapitlet ”Finlands tre språk”.

hajoki, etc. I några fall återfinns bland de kyrilliska namnformerna även traditionellt ryska namn som *Сердоболь* [Serdobol'] (med sin latinska motsvarighet *Sordawalla*). På den finländska sidan om den nyupprättade riksgränsen mellan Sverige och Finland fortsatte alltså namnen från den svenska tiden att användas men förutom i sin traditionella form uppträdde de nu också på ryska kartor i transkriberad form, tryckta med det kyrilliska alfabetet.

Helsingfors och Sveaborg

På en rysk topografisk karta från 1902 över Helsingfors med omgivningarna (1902 K, se Figur 1) är all text med kyrillisk skrift men för varje ö (ry. *ostrov*, vilket på kartan förkortas *O.* eller *Os.*) anges i regel två namn. I flera fall rör det sig om ett ryskspråkigt och ett svenskspråkigt namn (ex. 1–6), men i åtminstone ett fall uppträder det ryska namnet tillsammans med ett finskspråkigt namn (ex. 7):

Figur 1. Öarna vid Sveaborg 1902 (1902 K) (detalj).

- (1) О. Стрѣлковый / Вестер-Сварт-э [O. Strělkovij 'Skyttö(n)' / Vester-Svart-ě]
- (2) О. Комендантскій / Ступа-эстер-сварт-э [O. Komendantskij 'Kommendantö(n)' / Stura-éster-svart-ě]
- (3) О. Инженерный / Варг-э [O. Inženernyj 'Ingenjörö(n)' / Varg-ě]
- (4) О. Артиллерійскій / Густавс-Свердь [O. Artillerijskij 'Artilleriö(n)' / Gustavs-Sverd]
- (5) О. Александровскій / О. Скансландъ [O. Aleksandrovskij 'Alexanderö(n)' / O. Skansland]
- (6) О. Договорный / Лоннанъ [O. Dogovornyj 'Avtalsö(n)' / Lonnan]
- (7) О. Николаевскій / Харракка [O. Nikolaevskij 'Nikolausö(n)' / Charrakka (jfr fi. *harrakka* 'skata')]

Flera öar är på den aktuella kartan är försedda med endast ett namn, och i dessa fall är detta namn i regel svenskspråkigt (se ex. 8–12), men det finns också exempel på uteslutande ryskspråkiga önamn (ex. 13):

- (8) Ос. Блобергсландетъ [Os. Blobergslandet]
 (9) О. Хег-хольмъ [O. Cheg-chol' m]
 (10) О. Чер-хольмъ [O. Čer-chol' m]
 (11) О. Сумпарн [O. Sumparn]
 (12) О. Хана-хольмъ [O. Chana-chol' m]
 (13) О. Госпитальный [O. Gospital' nyj 'Hospitalö(n)'].

Motsvarande ryska namnformer återfinns även på andra kartor. Ett exempel på en sådan är en ryskspråkig karta över Helsingfors från år 1888 (1888 K), vilken dessutom för två önamn ger en förklaring av namnets betydelse (se ex. 8, 10). Att de svenskspråkiga namnen i flera fall har en äldre tradition av återgivning på ryska kartor kan exemplifieras av en rysk karta från år 1752 (1752 K). I Tabell 1 redovisas det aktuella namnmaterialet (som referens anges i tabellen även de år 2010 officiellt gällande finsk- och svenskspråkiga namnen på de aktuella öarna).

Tabell 1. Namn på öarna i Helsingfors på de ryska kartorna 1752 K, 1888 K och 1902 K

	1752 K	1888 K	1902 K	2010 L
1	Vestsvarto	—	O. Strëlkovyj / Vester-Svart-ë	Länsi-Musta / Västersvartö
2	Ėstersvarto	—	O. Komendantskij / Stura-ëster-svart-ë	Iso Mustasaari / Stora Östersvartö
3	Vargen	—	O. Inženernyj / Varg-ë	Susisaari / Vargön
4	Gustaf sverd	—	O. Artillerijskij / Gustavs-Sverd	Kustaanmiekka / Gustavssvärd
5	Skantslandet	—	O. Aleksandrovskej / O. Skansland	Vallisaari / Skanslandet
6	Lonnan	—	O. Dogovornyj / Lonnan	Lonna / Lonnan
7	Longarentan	—	O. Nikolaevskij / Charrakka	Harakka / Stora Räntan
8	Bleberslandet	Blobers Landet (mestnost' Černiki 'Blåbärslandet')	Os. Blobergslandet	Mustikkamaa / Blåbärslandet
9	Geggolm	Chegcholmen	O. Cheg-chol' m	Korkeasaari / Högholmen
10	[utan namn]	Čercholmen (Degtjarnyj ostrov 'Tjärön')	O. Čer-chol' m	Tervasaari / Tjärholmen
11	[utan namn]	Sumparn	O. Sumparn	Sompasaari / Sumparn
12	[utan namn]	Chanecholmen	O. Chana-chol' m	Hanasaari / Hanaholmen
13	Svartokalf	—	O. Gospital' nyj	Pikku-Musta / Lilla Östersvartö

Som Tabell 1 visar återges de svenska önamnen inte på ett enhetligt sätt på de ryska kartorna. De viktigaste skillnaderna mellan kartorna kan sammanfattas i fyra punkter:

1. Skilda principer för transkribering från det latinska till det kyrilliska alfabetet. Eftersom en direkt motsvarighet till bokstaven *h* saknas i det kyrilliska alfabetet finns det sedan gammalt en variation vid återgivning av utländska namn och många lånord med *h*: ibland används den kyrilliska bokstaven *z* 'g', ibland *x* 'ch', jfr t.ex. (9) *Högholm(en)* där den äldsta kartan konsekvent använder *z* 'g' (1752 K *Geggolm*) medan de både yngre ersätter *h* med *x* 'ch' (1888 K *Chegcholmen*, 1902 K *Cheg-chol' m*).

2. Skilda normer för sär- respektive sammanskrivning av flerledade önamn, jfr t.ex. (8) med särkrivning (1888 K *Blobers Landet*) eller sammanskrivning (1752 K *Bleberslandet*, 1902 K *Blobergslandet*).

3. Skilda former av ursprungsnamnen, t.ex. svenskans val mellan bestämd eller obestämd form (*-holm(en)*, *-ö(n)*, *-land(et)*). Bestämd form uppträder på 1888 K: (9) *Chegcholmen*, (10) *Čercholmen*, (12) *Chanecholmen* (jfr de moderna formerna *Högholmen*, *Tjärholmen* och *Hanaholmen*), medan 1902 K återger motsvarande svenska namn i obestämd form (*Cheg-chol' m*, *Čer-chol' m*, *Chana-chol' m*). Den äldsta kartan (1752 K) är mindre konsekvent: här motsvaras återgivningen av obestämd form på 1902 K ibland av bestämd form (jfr 1752 K (3) *Vargen*,³ (5) *Skantslandet*), ibland av obestämd form (1752 K *Geggolm*). Eftersom ryska substantiv inte har bestämda eller obestämda former torde valet av bestämd eller obestämd form här kunna förklaras med variation mellan olika svenskspråkiga källor.

4. Skilda ursprungsnamn. Variationen i exempel (8) mellan orddelarna *ber* (1752 K *Bleberslandet*, 1888 K *Blobers Landet*) och *berg* (1902 K *Blobergslandet*) går sannolikt tillbaka på variation mellan två olika svenska namn på samma ö, *Blåbärslandet* respektive *Blåbergslandet*. Båda namnen finns belagda på äldre svenskspråkiga kartor,⁴ och motsvarigheter till båda namnen återfinns även i de finska namnformerna – år 1909 fastställdes öns namn som *Sinivuoreenmaa* 'Blåbergslandet', medan dagens finska namn *Mustikkamaa* 'Blåbärslandet' officiellt fastställdes först 1928 (se Paunonen & Paunonen 2010:95).

Primorskområdet

Strax utanför det samhälle i Leningrads län som på ryska idag heter *Primorsk* men som tidigare varit känt under såväl det svenskspråkiga namnet *Björkö* som det finskspråkiga *Koivisto*⁵ (jfr Reuter 2000), ligger tre större öar, vilka idag har en-språkigt ryska namn (2004 K, se ex. 14–16).

³ Denna namnform återger sannolikt ett svenskt *Vargön* (snarare än *Vargen*).

⁴ Jfr de äldre namnformer som redovisas i Mustikkamaa 2008: *Blåbärs Landet* (1639), *Blåbers Landet* (1696), *Blåbärs Landet* (1775, 1777) och *Blåbergs Landet* (1739), se även 1909 L (*Blåbärgslandet* / *Sinivuoreenmaa*). Utöver *Blåbärslandet* och *Blåbergslandet* finns även namnet *Blockbergsudden* belagt (se t.ex. 43:27a L).

⁵ Jfr fi. *koivu* 'björk'.

(14) о. Северный Березовый [o. Severnyj Berezovyj 'Norra Björkö(n)']

(15) о. Западный Березовый [o. Zapadnyj Berezovyj 'Västra Björkö(n)']

(16) о. Большой Березовый [o. Bol'šoj Berezovyj 'Stora Björkö(n)']

Det svenskspråkiga namnet *Björkö* återfinns emellertid fortfarande i dagens ryska namn på det sund som skiljer öarna från fastlandet, *Пролив Бьеркёзунд* [proliv B'erkezund 'sundet Björkö Sund' (2004 K)].

De aktuella öarna är väl belagda på äldre svenska kartor (se t.ex. Figur 2), bl.a. på grund av att de angränsande farvattnen i juli 1790 var skådeplatsen för det s.k. Viborgska gatloppet (Ericson et al. 2003:388–394). Svenska och finska namn på öarna finns också väl belagda på äldre ryska kartor över det aktuella området, som ju var en del av det ryska kejsardömet redan från 1721, se Tabell 2.

Tabell 2. Namn på öarna utanför Primorsk på de ryska kartorna 1742 K, 1750 K, 1770 K, 1772 K, 1792 K, 1810 KL och 2004 K

	1742 K	1750 K	1770 K	1772 K	1792 K	1810 KL	2004 K
14	ost. Pissar'	Pepsar	Ost. Peisar	Ost. Pensar	Os. Pissar	Biskopse / Biskopsö	o. Sev. Berezovyj
15	ost. Vangator	Torsar	Ost. Torsar	Ost. Torsar	Os. Torsar	Turinsaari / Turinsaari	o. Zap. Berezovyj
16	o. Sovisten	Biorko	Ost. Biorko	Ost. Biorko	Os. Biorko	B'orke / Bjorko	o. Bol. Berezovyj

För (14) *Biskopsö* ser vi hur det finskspråkiga namnet *Piispasaari* 'Biskopsö' (jfr t.ex. 34:3b L *Biskopsöen eller Pispasari*) eller, förkortat, *Piisari* (jfr t.ex. von Knorring 1833:238 *Piissari*, 1939 L *Piisaari*) både 1742 och 1792 återges som *Pissar'* eller *Pissar*. Namnformerna *Peisar*, *Pensar* och *Pepsar* skulle möjligen kunna förklaras som felstavade varianter av detta namn (de kyrilliska bokstäverna *u*, *н*, och *п* [motsvarande *i*, *n* och *p*] är grafiskt förhållandevis snarlika) men det är också tänkbart att åtminstone namnformen *Pensar* skulle kunna gå tillbaka på ett så vitt jag känner till inte dokumenterat namn **Pienisaari* 'Lillön' för *Biskopsö*.⁶ Detta önamn skulle om så är fallet kunna kontrastera med namnet *Suursaari* 'Storön' (se nedan).

⁶ För en diskussion av ö- och bynamnet *Pensar* i Nagu-området i Åbolands skärgård se Naert 1995:130f., som emellertid anser att förleden *Pen-* i detta namn knappast bör ses i samband med adjektivet *pieni* 'liten'. Jfr dock önamnet *Pennisaari* eller *Pienisaari* på en liten ö mellan Lavansaari och Seitskär längre ut i Finska viken, se bl.a. von Knorring 1833:238.

Figur 2. Karta över farvattnen och lederna till Viborg samt Björkö Sund (34:3a L).

När det gäller *Turinsaari* (ex. 15) utgår de flesta äldre namnbeläggen från ett namn med det finskspråkiga slutledet *-saari* 'ö' (på svenskspråkiga kartor förekommer t.ex. namn som *Torsari* (1742 L) etc.). Namnformen *Vangator* (1742 K) förefaller ha att göra med namnet på en av öns byar, *Vanhakylä* 'Gamla byn' (jfr t.ex. 34:3b L *Wannakylä*; von Knorring 1833:238 *Wanhakylä*, etc.).

Den största av de tre öarna har i de flesta källor namnet *Björkö* (ex. 16). Intressant är dock formen *o. Sovisten* (1742 K) – samma namn finns även belagt på en med latinskt alfabet parallellt utgiven karta (1742 L; se Figur 3 och 4). Möjligen skulle denna namnform kunna gå tillbaka på ett finskt **Koivisto* (eller *Koivusaari* – jfr t.ex. 34:3b L *Coiwisari*) i latiniserad form (*Coivisto?*), i vilket den första bokstaven av ryska kartografer tolkats som S (kyrilliskt C = latinskt S). Ett annat namn på samma ö är *Suursaari* 'Storön', vilket bl.a. finns belagt hos von Knorring (1833:238): "Närmast fasta landet äro: Björkö ell. Suursaari, den största ö i Finska viken: Biskopsö ell. Piissari, äfven Kykisaari kallad, Tuorsaari, Soukansaari". Varken *Suursaari* eller *Kykisaari* har jag dock hittills kunnat belägga på några ryska eller svenska kartor.

Sammanfattningsvis skulle det därmed vara möjligt att rekonstruera åtminstone tre olika namnkomplex för den aktuella ögruppen, varav två (ex. 14a–16a, 14b–16b) innehåller önamn med entydigt finsk- eller svenskspråkig bakgrund, medan de moderna ryska namnformerna (ex. 14c–16c) är treledade och består av adjektivbestämningar betecknande väderstreck och storlek, adjektivbestämningen *björk-*, samt huvudordet *ostrov* 'ö'.

- (14a) Biskopsö / Piispasaari
- (15a) – (?) / *Turinsaari*
- (16a) Björkö / *Koivusaari* ~ **Koivisto* (?)

- (14b) **Pienisaari* (?)
- (15b) –
- (16b) *Suursaari*

- (14c) o. Severnyj Berezovyj 'Norra Björkö(n)'
- (15c) o. Zapadnyj Berezovyj 'Västra Björkö(n)'
- (16c) o. Bol'šoj Berezovyj 'Stora Björkö(n)'

Figur 3. Ingria et Carelia [...] (detalj) (1742 L).

Figur 4. Karta Ingermanlandii i Karelii (detalj) (1742 K).

Avslutning

På de undersökta äldre ryskspråkiga kartorna återfinns önamn med olika typer av bakgrund:

1. Namn med entydigt rysk bakgrund: (7) 1902 K O. Nikolaevskij, etc.
2. Namn med entydigt svensk bakgrund: (8) 1902 K Os. Blobergslandet, (9) 1902 K O. Chegchol´m, etc.; (16) 1750 K Biorko, (14) 1810 KL Biskopse, etc.
3. Namn med entydigt finsk bakgrund: (7) 1902 K Charrakka; (14) 1792 K Os. Pisar, (15) 1742 K ost. Vangator, 1772 K Ost. Torsar, etc.

På de aktuella kartorna finns dessutom enstaka exempel på namn där det på rent språkliga grunder är omöjligt att avgöra på vilket språk den ursprungliga namnbildningen har ägt rum. Hit hör t.ex. (16) (*Bol´šoj Berezovij ostrov / Koiwosaari / Björkö*): på de kartor jag känner till är den tidigaste belagda namnformen det svenskspråkiga *Björkö* men detta utesluter ju inte att de finsk- och/eller ryskspråkiga namnformerna kan ha varit i bruk dessförinnan utan att detta återspeglas i kartmaterialet.

Entydigt ryska namn återfinns som vi ser endast i Helsingforsområdet, varvid de förefaller vara kopplade framför allt till Sveaborg – det verkar rimligt att anta att de inte är äldre än från början av 1800-talet och har börjat användas tidigast i och med att Sveaborg övergick till Ryssland 1808–09. För Helsingforsområdet är det dock tydligt att de ryska kartorna endast i undantagsfall återger entydigt finskspråkiga namn: detta speglar rimligen det svenska språkets under lång tid dominerande ställning i Helsingfors.⁷ I Primorskområdet finns inga önamn med entydigt rysk bakgrund utan här dominerar de ursprungligen svenska och finska namnen, åtminstone på de undersökta kartorna.

Sammanfattningsvis speglar de undersökta ryska kartorna tydligt den officiella status som det svenska språket fortsatte att ha i Storfurstendömet Finland under hela 1800-talet, inte minst i ortnamnsbruket. Det undersökta materialet antyder också att nya ryska namn under denna tid endast i begränsad omfattning kom att komplettera eller ersätta de redan existerande namnen. Denna ortnamnspolitik skilde sig radikalt från vad som skedde efter andra världskriget, när det tidigare ”Gamla Finland” kom att föras till Sovjetunionen och äldre såväl finsk- som svenskspråkiga namn i många fall ersattes av nya ryskspråkiga namn (*Priozersk* [f.d. *Käkisalmi/Kexholm*], *Sovetskij* [f.d. *Johannes*], *Svetogorsk* [f.d. *Enso*], etc., jfr Isachenko 2004:53f.), vilka fortfarande är de officiellt gällande i Ryska federationen.

⁷ Svenskans viktiga roll även i Helsingfors finskspråkiga namnlandskap visas bl.a. av förekomsten av svenskbaserade finska slangbeteckningar för flera av de aktuella öarna (jfr t.ex. Paunonen & Paunonen 2010:95, som för *Mustikkamaa/Blåbärslandet* bl.a. redovisar namnformerna *Bloba*, *Blobari*, *Blobba*, *Blobban*, *Blobiga*, *Blobika*, *Blobikka*, *Blobis*, *Blomma*, *Blopika*, *Blåbiga*, *Blåbis*, *Plobika*, *Plomika*, *Plopika*, *Plopikka*, *Plovika*).

Källor och litteratur

Kartor

K anger att kartan har kyrillisk text, L att den har text med det latinska alfabetet.

- 1742 K = Karta Ingermanlandii i Karelii [...] J. Grimel [...] Sankt-Peterburg [före 1742]. Krigsarkivet (Stockholm) 32:46.⁸
- 1742 L = Ingria et Carelia [...] J. Grimel [...] Sankt-Peterburg [före 1742]. Krigsarkivet (Stockholm) 32:45.
- 1750 K = Karta morskaja akkuratnaja [...] čast' Baltijskago morja [...] Kapitanom Nagaevym 1750 goda. [http://www.aroundspb.ru/maps/gulf/bs1750.php] (Ingår i Atlas vsego Baltijskago morja s Finskim i Botničeskom zalivami [...] F.I. Sojmonov. Sankt-Peterburg, 1757. [http://leb.nlr.ru/edoc/44235/].)
- 1752 K = Karta morskaja akkuratnaja Na vchody s morja v finskoj sandgamn pred gorod Gel' singfors [...] Alexëem Nagaevym 1752 godu. (Ingår i Atlas vsego Baltijskago morja s Finskim i Botničeskom zalivami [...] F.I. Sojmonov. Sankt-Peterburg, 1757. [http://leb.nlr.ru/edoc/44235/].)
- 1770 K = Karta geografičeskaja Finskago Zaliva [...] Ja. F. Šmitom [...] [Sankt-Peterburg] [1770]. Krigsarkivet (Stockholm) 34:13, litt. b. [se även <http://leb.nlr.ru/edoc/262098/>]
- 1772 K = Karta Vyborgskoj gubernii so okružajuščimi eja stranami [...] Ja. F. Šmit [Sankt-Peterburg] 1772. [http://leb.nlr.ru/edoc/6117/]
- 1792 K = Karta Vyborgskago naměstničestva. (Ingår i Atlas Rossijskoj Imperii 1792 g, Sankt-Peterburg 1792. [http://www.krasplace.ru/atlas-rossijskoj-imperii-1792].)
- 1810 KL = General' naja karta Velikago Knjažestva Finljandskago, služasčaja k pojasneniju voennyh dejstvij 1808 po 1809 god / Carte Générale du Grand Duché de Finlande. Pour servir au précis des événemens militaires de 1808.–1809. [Sankt-Peterburg ? : 1810 ?]. [http://leb.nlr.ru/edoc/44162/]
- 1888 K = Plan g. Gel' singforsa i ego dačnych okrestnostej, 1888. [http://www.aroundspb.ru/maps/suomi/helsingfors1888.jpg]
- 1902 K = [Topografisk karta], blad VI–30 (1902: Njulandsk. gub., Gel' singf. uëzd.), skala 1:21000 [http://www.histdoc.net/gelsingf/helsinki.html].⁹
- 1909 L = Karta öfver holmen Blåbärgslandet / Kartta "Sinivuoreenmaa"-Saaresta 1909 / Helsingfors stads Byggnadskontor. Sept. 1909 W. O. Lille. [http://www.strang.fi/antiikki-kirja/kuvat/m1751.html]
- 1939 L = Karjalan-kannas Karelska näset 1938, Helsinki 1939 [fac. utgåva, Helsinki: Karttakeskus 1990]
- 2004 K = Leningradskaja oblast'. Atlas dlja voditelej. S.-Peterburg: Karta, 2004.
- 2010 L = Kartplatsen/Karttaipaikka [http://kansalaisen.karttaipaikka.fi]
- 34:3a L = Charta öfwer Farwattnen och Lederne til Wiborg samt Biörkö Sund [...] A[nn]o 1742. Krigsarkivet (Stockholm) 34:3, litt. a (Finska handritade kartor, Wiborgs län, Stranda härad, No. 5).
- 34:3b L = Charta öfwer Farwatnet och Lederne till Wijborg samt Biörckösund [...] [c:a 1788?]. Krigsarkivet (Stockholm) 34:3, litt. b (Finska handritade kartor, Wiborgs län, Stranda härad, No. 6).
- 43:27a L = Carta öfwer Helsingfors. Inlop Hamn och Redd. Krigsarkivet (Stockholm) 43:27, litt. a (Finska handritade kartor, Nylands socken [sic], Helsing socken, No. 7).

⁸ Jag tackar Krigsarkivet som vänligen har ställt fotografier av kartorna 1742 K, 1742 L och 34:3a L till mitt förfogande samt gett tillstånd till deras återgivande i denna volym.

⁹ Jag tackar Pauli Kruhse, Helsingfors, för vänligt tillstånd att använda hans digitala version av denna karta.

Litteratur

- Engman, Max, 2009. *Ett långt farväl. Finland mellan Sverige och Ryssland efter 1809*. Stockholm.
- Ericson, Lars et al., 2003. *Svenska slagfält*. Stockholm.
- Isachenko, Gregory A., 2004. The Landscape of the Karelian Isthmus and Its Imagery Since 1944. I: *Fennia* 182, nr 1. S. 47–59.
- von Knorring, Frans P., 1833. *Gamla Finland eller Det fordna Wiborgska Gouvernementet*. Åbo.
- Mustikkamaa 2008 = Helsingfors stad, Stadsplaneringskontoret, 2008. Mustikkamaa – Korkeasaari, Blåbärslandet – Högholmen (veckans namn 15 augusti 2008); http://www.hel.fi/wps/portal/Kaupunkisuunnitteluvirasto/Artikkeli?WCM_GLOBA L_CONTEXT=/Ksv/fi/Muu+suunnittelu/Nimist_nsuunnittelu/Viikonnimi_Mustikkamaa-Korkeasaari; hämtad 2012-04-01.
- Naert, Aino, 1995. *Ortnamn i språkkontakt. Metoddiskussion med utgångspunkt i ortnamnsskicket i ett finsk-svenskt kontaktområde*. Uppsala.
- Paunonen, Heikki & Marjatta Paunonen, 2010. *Stadin mestat. Ikkunoita Helsingin ja sen asukkaiden historiaan ja nykyisyyteen*, 1–2. Helsinki.
- Reuter, Mikael, 2000. Primorsk eller Björkö? I: *Hufvudstadsbladet* 2000-11-15; <http://www.kotus.fi/index.phtml?l=sv&s=1828>; hämtad 2012-04-01.